

НАСОКИ ЗА УЧИТЕЛИТЕ

Как да разпознаваме дезинформацията и
да се борим с нея

ПОСЛЕДНА АКТУАЛИЗАЦИЯ: 28.1.2021 Г.

За онези от нас, които са израснали през 20-и век, бързото развитие на информационната ера бе определящо социално, културно и политическо събитие. За съзряващите в момента младежи предстоящите предизвикателства и възможности ще бъдат не по-малко вдъхновяващи и подлагащи на изпитание. Не можем да предвидим какво ще донесе бъдещето, но можем да дадем на младите хора средствата, от които се нуждаят, за да се справят с всякакви обстоятелства.

Една от разликите между света, който ще наследят днешните ученици, и живота на поколението на техните родители е наличието на информация. За нашите демократични общества тази откритост е голяма ценност. Видяхме обаче и че в неподходящи ръце тя може да бъде застрашена от разпространението на непреднамерено невярна информация или дори умишлена и планирана дезинформация. Обучението на младежите как да се ориентират сред възможностите и опасностите в тази постоянно променяща се информационна среда продължава да е едно от големите предизвикателства пред отглеждането и възпитаването на децата днес.

Настоящият инструментариум има за цел да даде възможност на учителите в средното образование да започнат разговори с учениците си по важните теми, свързани със заплахата, която представлява невярната информация. Сред тях са проблеми, засягащи общественото здраве, демокрацията и културните и правните норми, на които се основават обществата ни. Няма категорични отговори на въпросите, които неизбежно възникват, когато се замислим по-задълбочено как да различим истината от неистината. При все това у младите хора трябва да се насърчава именно способността да преодоляват неяснотата и да правят преценка чрез критично мислене.

С оглед на това този набор от уроци не предлага готови предписания, нито аксиоми. Вместо това предоставените материали са предназначени да вдъхновят дискусия. Чрез обсъждания и диалог учениците ще имат възможност да се опитат да анализират разностранния характер на информацията както самостоятелно, така и в разговор с другите. Това са основни умения, които ще им позволят да станат отговорни граждани онлайн и в обществото като цяло. Учениците ще научат за личности като Макиавели, папа Урбан II и днешните последователи на конспиративната теория QAnon. Въз основа на исторически и съвременни събития тази работа по казуси ще помогне на младежите да контекстуализират дезинформацията в заобикалящия ги свят, както и като явление с исторически прецеденти и паралели. Надяваме се, че това ще помогне на подрастващите да развият интелектуалните и личностните умения, които ще им позволят да се справят с дезинформацията в живота си като възрастни.

Преподавателите имат основна роля в тези обсъждания. Много членове на преподавателската общност поискаха да предоставим материали за дезинформацията и се надяваме, че този инструментариум ще бъде ценен принос към по-широката дискусия за образоването относно дезинформацията. Нашата методика се основава на собствения ни опит в проучването и реагирането на дезинформацията и невярната информация в Европейския съюз. Подобно на учениците, за които е предназначен този пакет, ние също постоянно се стремим да се учим и да преосмисляме подхода си. Ще се радваме да получим Вашите мнения и коментари.

Целта на този инструментариум е младежите да се запознаят с явлението дезинформация — да се създаде разбиране за заплахата, която то представлява, да се обясни как учениците могат да научат повече и как да се предпазят от него и да се предостави възможност за по-задълбочено разглеждане на конкретни примери. Инструментариумът е със свободен достъп и е безплатен за всички образователни учреждения. Макар и да има възможност да бъде пригоден спрямо всяка възрастова група, основната целева група са подрастващите от 15 до 18-годишна възраст.

Как да го използваме

С инструментариума се цели да бъдат обхванати **1 или 2 урока** за един нормален клас от **средното училище**.

Презентацията във формат PowerPoint съдържа хипервръзки към няколко видеоклипа в YouTube. За един урок са достатъчни 1 или 2 от тези видеоклипове, за да се предадат основните идеи — може да използвате други, ако имате време, или да разпределите материала в рамките на няколко урока. Оставяме учителят да прецени кои видеоклипове ще са най-подходящи за определен клас и ще предизвикат най-интересните дискусии.

Препоръчителни дейности:

Дейност	Минимално време	Предложени материали
Разбиране на явлението дезинформация (слайдове 5—24)	45 минути	Презентация във формат PowerPoint, преписи от видеоклиповете, интерактивна дискусия
Работа по групи (групи от максимум 5—6 души) (слайд 25)	15—25 минути	Работа по казуси (и препратка към презентацията във формат PowerPoint)
Презентации по групи и дискусия (слайд 25)	25 минути за всяка група	Работа по казуси
Обобщение и препоръки за допълнително проучване (слайдове 26—34)	5 минути	Списък с материали за четене

Ако разполагате с повече време, може да разширите раздела „Разбиране на явлението дезинформация“ (напр. като отделите повече време на външни източници и обсъдите различните примери с учениците) или да отделите повече време на работата по групи.

- **Дезинформацията и заплахите, които тя представлява за обществото (слайдове 6—10):**
Забележка: Тези примери са представени под формата на готови за ползване материали. Можете да потърсите други казуси, които са по-подходящи за учениците Ви, или да им поставите като групова задача да открият сами други казуси. Старайте се да представите тези примери по възможно най-интерактивния начин.

- **Фалшиви проучвания и движението срещу ваксините** (обществото изисква от хората в академичните институции да следват високи научни стандарти и затова е важно да разберем защо са необходими).
- **Митът за 5G мрежата и коронавируса** (скорошен пример за това как злонамерени лица могат да се възползват от ситуация на криза, което от своя страна може да доведе до реална вреда). Според множество конспиративни теории, разпространявани както офлайн, така и онлайн, 5G мобилните мрежи са предизвикали коронавирусната пандемия. Това не е вярно. Основата на 5G са радиочестотите и те не създават вируси.

- С **избухването на коронавирусната пандемия** се увеличи вълнообразно разпространението на невярна информация, дезинформация и конспиративни теории и в резултат на това възникна „инфодемия“, като се използват паниката сред хората и отчаяното търсене на отговори за превенция, лечение и др. Често пъти тази невярна информация се предава непреднамерено, но в много други случаи се разпространява от страни, които се опитват да генерират повече кликове, като публикуват „кликбейт“ (внимателно съчинени заглавия и истории, които привличат вниманието).
- **Емоционална манипулация** — използват се актьори, които влизат в преувеличения образ на „жертви“ на ситуация, за да се предизвика силна емоция, вместо зрителят да си изгради обективно мнение, като следи авторитетните източници на новини.

- **Как действа дезинформацията — два модела (слайдове 11—15):**
 - **Мотивиране на хората да подкрепят идея/кауза** — фалшиви проучвания предизвикаха страхове спрямо ваксинацията, което води до увеличение на случаите на морбили. Споменете, че мотивите включват и политическо облагодетелстване, напр. създаване на клеветническа кампания преди избори или намеса на чуждо правителство в изборите на друга държава, за да наложи собствените си геополитическите интереси.
 - **Преувеличаване на различията, за да се подкопае груповата сплотеност/солидарност** — трудно е една вече силна и обединена общност да се превърне в мишена; дезинформацията се използва, за да се създаде разделение между хората и да се преувеличат вътрешните различия и съществуващите конфликти или противоречия.

- **Как действа дезинформацията (слайдове 16—19)**
 - Ролята на социалните мрежи
 - С помощта на технологиите е лесно да се манипулира информацията и да се създадат нови форми на съдържание, на което с лекота може да се довериш.

- **Как да реагираме на дезинформацията (слайдове 20—24):**

Критичното мислене изисква всички:

- Да проверят **съдържанието** — точни ли са фактите и цифрите? Изразено ли е пристрастие в статията? Това обективно предадени новини ли са, или е коментар?
- Да проверят **медията** — позната ли ви е? Изглежда ли странно URL-ът? Да проверят страницата *За нас* — кой е авторът? Кой я финансира? Какво казват други надеждни медии?
- Да проверят **автора** — съществува ли този човек? Ако не можете ясно да разберете кой е авторът, има голяма вероятност останалото да е фалшиво. Уважаваният журналист винаги има доказан опит.
- Да проверят **източниците** — използва ли авторът източници, за да обоснове твърденията си? Надеждни ли са тези източници (напр. авторитетни и уважавани медии, известни експерти в областта)? Посочените експерти истински специалисти ли са? Ако в историята са използвани неясни източници или не са използвани източници („някои казват“), твърденията в статията може да са фалшиви.
- Да проверят **снимките** — изображенията имат силно въздействие и лесно могат да бъдат подправени. Чрез обратно търсене на изображение може да видите дали изображението е било използвано преди в различен контекст.
- **Да помислят, преди да споделят!** Историята може да изкривява реалността, като например в нея се използват повторно стари събития, но в различен контекст — или може да бъде сатира. Заглавието може да е съчинено с цел да предизвика силни емоции;
- **Да поставят под съмнение собствените си предубеждения** — понякога една история е твърде добре написана или твърде забавна, за да е истинска. Поемете дълбоко дъх, сравнете с надеждни източници и запазете спокойствие. Ако прочетеното ви разгневи, уплаши или натъжи, опитайте се да се успокоите, преди да споделите.

- **Работа по групи, обсъждане на типични примери за невярна информация (слайд 25):**

Разделете класа на групи от максимум 5—6 ученици. Възложете работа по казус на всяка група. Отделете около 15 минути, в които учениците да прочетат случая и да разгледат въпросите, и след това още 20—25 минути за презентациите на всяка група и дискусия в клас.

- Нова опасна конспиративна теория, заради която се появява подобно на култ движение, което сега се разпространява бързо в Европа
- Извадка от книгата на Макиавели по темата „разделяй и владей“
- Неетична и подвеждаща реклама за „изключително ефективно“ лекарство X
- Реч на папа Урбан II на Клермонския събор (1095 г.) във връзка с кръстоносните походи
- Народна приказка за овчарчето и вълка

Забележка: Тези примери са доста класически и са представени под формата на материали, които са готови за ползване. Можете да потърсите други казуси, които са по-подходящи за учениците Ви, или да им поставите като групова задача да открият сами други казуси. Например конспиративни теории (светът се управлява от Джордж Сорос/Бил Гейтс, правителствата разпространяват COVID-19, извънземни в „Зона 51“ и др.), невярна информация за здравеопазването, фалшиви факти за малцинствените групи...

За вдъхновение:

- База данни за COVID-19 на Poynter <https://www.poynter.org/ifcn-covid-19-misinformation/>
 - Случаи от EUvsDisinfo: <https://euvsdisinfo.eu/disinformation-cases/>
 - Водещи новини „Само защото е най-коментиранията, не означава, че е вярна“: уебсайт, където може да проверите фактите от най-коментираните истории: <https://leadstories.com/>
- **Обобщение, съвети за търсене на повече информация и източници на национално равнище (слайдове 26—34)**

Налично съдържание в инструментариума

- **Встъпителна презентация** (във формат PPT)
 - а. Вградените видеоклипове от YouTube са на английски/руски, но има налични преведени преписи.
 - б. Разделът *Бележки* под всеки слайд съдържа обяснения и описания.
- **5 конкретни казуса за работа по групи** със задачи (*може да се адаптират или да бъдат използвани други казуси*)
- **Съвети** (интерактивни игри, наръчници и ресурси) за търсене на повече информация

Алтернативни истории:

- **Създаване на враждебност спрямо войските на НАТО чрез фалшиви истории**
<https://vilniusinstitute.lt/en/lisas-case-repeated-german-soldiers-accused-of-rape/>
Историите с емоционален заряд обикновено причиняват вреда по-бързо, отколкото могат да бъдат контролирани. Тези фалшиви истории често са доста правдоподобни.
- **Руска телевизия се опитва да обвини САЩ за коронавируса**
<https://www.themoscowtimes.com/2020/02/06/russian-tv-runs-conspiracy-theory-blaming-trump-for-coronavirus-a69189>
<https://www.youtube.com/watch?v=JQRmacSHXoo>
Предаване по руска държавна телевизия разпространява конспиративна теория, според която за коронавирусната пандемия са виновни правителството на САЩ и американски фирми, които се опитват да спечелят пари от нея

РАБОТА ПО КАЗУС № 1

НАРАСТВАЩОТО ВЛИЯНИЕ НА Q

Контекст

Какво е общото между бившия президент на Съединените щати Барак Обама, бившия държавен секретар и кандидат за президент Хилъри Клинтън, френския президент Еманюел Макрон, певицата Лейди Гага, ресторанта за пица Comet Ping Pong във Вашингтон, окръг Колумбия, основателя на Microsoft Бил Гейтс и актьора Том Ханкс? Според привържениците на конспиративната теория QAnon всички те са част от сатанинска мрежа за трафик на деца, в която участват знаменитости, политически и бизнес елити; твърди се, че бившият президент на САЩ Доналд Тръмп е нает от военни генерали, за да разкрие тази мрежа и да прекрати контрола ѝ върху правителството и медиите, което се нарича още „дълбока държава“. Теорията се разпространява от мистериозна онлайн личност, която използва кодовото име Q и която твърди, че заема висок пост в правителството на САЩ с най-високото ниво на достъп до класифицирана информация.

QAnon излезе наяве в странични онлайн табла за съобщения като 4chan и 8chan, като първите публикации се появиха още през 2017 г., но впоследствие спечели значителна популярност сред потребителите на Facebook, Twitter, YouTube и други широко използвани платформи. Ключова характеристика на QAnon, която е спомогнала за бързото ѝ разпространение, е естеството ѝ, което се основава на принципа на вземане на участие: Q често публикува улики на таблата за съобщения (познати още като Q Drops), като приканва последователите си да направят собствено проучване, за да разгадаят мистерията и да стигнат до истината зад различните теории. От края на 2019 г. QAnon е достигнала до европейски уебсайтове, страници, групи и профили и е прераснала в местни движения, като се приспособява към местните характеристики и контексти, най-вече в Германия, Франция, Италия и Обединеното кралство. Съществуващи групи, като *жълтите жилетки* във Франция и крайно десни движения в Германия, също са възприели историите на QAnon [в някои случаи](#). Предполага се, че могъщата „дълбока държава“, която е в основата на историите на Q, не познава граници, а местните последователи на QAnon описват политици и отбрани личности като Еманюел Макрон като [„пешки на дълбоката държава“](#) или обвиняват германското правителство, че управлява [тайна педофилска мрежа](#).

Не е изненадващо, че нещата се влошиха още повече заради пандемията от COVID-19, защото повече хора са вкъщи и поради това прекарват много повече време в интернет, като често са недоволни от ограниченията на своето правителство и мерките за справяне с пандемията (носене на маски, спазване на социална дистанция, ограничения на свободата на движение и пътуване). В този контекст историите на QAnon варират от теории, че коронавируса е биологично оръжие, пуснато от „дълбоката държава“, до това, че Бил Гейтс е планирал епидемията, за да наложи масови ваксинации и да контролира световното население

Незадължително:

Вижте [това видео](#) и направете бързо онлайн проучване за QAnon

Въпроси за обсъждане:

- Можете ли да разпознаете общ мотив в историите на QAnon, които се разпространяват в САЩ и в Европа?
- Какво прави движението QAnon толкова „привлекателно“ за последователите му? С какво се различава от другите конспиративни теории?
- Можете ли да разпознаете други моменти от историята, важни събития, които са отключили подобни вълни от конспиративни теории и дезинформация на всички континенти? Какво е общото между всички тях?
- Въз основа на това, което обсъждахме преди — за целите на разпространителите на дезинформация — как смятате, че историите на QAnon могат да бъдат използвани от чуждестранни сили, за да превърнат Европа в мишена и да я направят да изглежда по-слаба?

РАБОТА ПО КАЗУС № 2

DIVIDE ET IMPERA („РАЗДЕЛЯЙ И ВЛАДЕЙ“)

История

[..] Наред с всички други свои действия един главнокомандващ трябва положи усилия изкусно **да раздели силите на врага** или като го направи подозрителен към хората, на които се е доверил, или като му даде повод да раздели войските си, вследствие на което да стане по-слаб.

При първия метод той наглежда нещата на някои от приближените си, както се случва по време на война — съхранява вещите им, издържа децата им или задоволява други техни нужди, без да получава нещо в замяна. Например, след като опожарява всичките полета около Рим, Ханибал прави така, че само тези на Фабий Максим да останат непокътнати. След като пристига с армията си в Рим, Кориолан пък спасява владенията на патрициите и опожарява и ограбва тези на плебеите. [..]

Що се отнася до разделянето на вражеските сили, няма по-сигурен начин от този да нападнеш една държава с част от войските си, така че, бидейки принудена да се защитава, тя (държавата) се отказва от войната. [..] Тит Дидий, който разполагал с малка войска в сравнение с врага, очаквал легион от Рим, който врагът искал да пресрещне по пътя.

За да предотврати това, Тит разгласил сред войниците си, че иска да излезе срещу врага на следващия ден. След това направил така, че някои от затворниците, които бил задържал, да получат възможността да избягат. Те предали заповедта на консула за битката на следващия ден, поради което врагът се отказал от плановете си да пресрещне легиона, защото се боял, че ще разполага с по-малко войска. По този начин Тит се защитил. Този метод не послужил за разделяне на силите на врага, а по-скоро за удвояване на личните сили.

За да разделят вражеските войски, някои са им позволявали да влязат в страната и да завземат много градове, за да може, като поставят охрана в тях, постепенно да намалят собствените си сили. По този начин, след като отслабвали врага, те го нападали и разгромявали.

Някои пък, когато искали да навлязат в някоя провинция, се престрували, че нападат друга, и то толкова убедително, че след като минавали към следващата, където нямало опасения, че ще навлязат, я завладявали, преди нападнатите да имат време да извикат помощ. Понеже врагът не е сигурен дали ще се върнете на мястото, което първоначално сте заплашили, е принуден да не изоставя това място, за да помогне на другото, и по този начин в повечето случаи не защитава нито едно от двете. [..]

Източник: Wikisource, Книга 6 от „Изкуството на войната“ (1675 г.) от Николо Макиавели, преведена от Хенри Невил (адаптирана версия)

Въпроси за обсъждане:

1. Как може да помогне фалшивата информация по време на война? Как може несигурността на противника да се превърне в полза?
2. Етично ли е да се лъже по време на война? Етично ли е да се лъже в мирно време?
3. Защо разделените войски е по-вероятно да бъдат разгромени?
4. По какъв начин излизането на Обединеното кралство от ЕС прави Европейския съюз по-слаба организация?
5. Можете ли да назовете най-малко три проблема, които се разбират по доста различен начин от държавите в ЕС, които са членове от по-дълго време, и от онези, които са се присъединили сравнително скоро? Тези различия правят ли ЕС по-слаба или по-силна организация?

Цитат

Мигрантите и бежанците не са пешки на шахматната дъска на човечеството. Те са деца, жени и мъже, които по различни причини напускат или са принудени да напуснат домовете си, които споделят основателно желание да знаят и да притежават, но най-вече да бъдат нещо повече.

Източник: Папа Франциск, Послание по случай 100-тния Световен ден на мигрантите и бежанците

Задача

Някои бежанци бягат от родината си към държави от ЕС по причини, които не са свързани с политика или опасения за безопасността. Те са икономически мигранти, което е напълно различен правен статут, и ЕС разграничава тези положения.

За съжаление, понякога не разполагаме с „идеалното решение“ за това как да разграничаваме тези групи. Още повече, че дезинформацията може да бъде използвана с цел такива решения да бъдат представени като неподходящи и нехуманни.

Представете си две различни ситуации:

- а) на сирийски бежанец от войната **не му се разрешава да** влезе във вашата страна и е изпратен обратно в Сирия;
- б) пакистанки икономически мигрант **е приет** от държава от ЕС и получава гарантирано жилище и обезщетение за 2 години.

Обяснете по какъв начин тези две ситуации биха повишили напрежението сред гражданите на ЕС. Кои чуждестранни противници на ЕС биха извлекли полза от такава нестабилност?

РАБОТА ПО КАЗУС № 3

ИЗМАМИТЕ С ЛЕКАРСТВА МОГАТ СЕРИОЗНО ДА УВРЕДЯТ ЗДРАВЕТО ВИ

История

[..] За куп нови продукти, насочени към възрастни потребители, сега се твърди, че подобряват паметта, а за някои дори се предполага, че могат да предотвратят или да обърнат процеса на деменцията и болестта на Алцхаймер — макар че традиционната наука все още работи по откриването на лекарство. Тези твърдения започват да привличат вниманието на регулаторните органи и законотворците.

„В ада има специално място за всеки, който рекламира хранителни добавки, за които невярно се твърди, че лекуват болестта на Алцхаймер или деменцията, но точно това виждаме да правят производителите“, каза в свое изявление сенатор Клеър Маккасвил (демократ от Мисури), старши член на Специалния комитет на Сената на САЩ за възрастните хора. През 2015 г. Маккасвил изпрати писма до 15 търговци на дребно, в които искаше информация за политиките и процедурите им относно предлагането на добавки на пазара, след като научи, че добавка, наречена „Мозъчна броня“, се рекламира като „защита“ срещу болестта на Алцхаймер, деменция и удар.

През ноември 2015 г. Министерството на правосъдието обяви проверка на национално равнище на повече от 100 производители и търговци на добавки. Фирмите бяха обвинени, че изказват необосновани твърдения за всичко — от лекуването на болестта на Алцхаймер до лекове за хора, пристрастени към болкоуспокояващи.

През 2016 г. Федералната комисия за търговия (FTC) повдигна обвинения срещу калифорнийска фирма, която твърдеше, че една от добавките ѝ облекчава симптомите, свързани с менопаузата, в това число горещите вълни и наддаването на тегло. Агенцията също така повдигна обвинения срещу двама търговци на добавки, които твърдяха, че техните продукти могат да спрат побеляването на косата или да възстановят естествения ѝ цвят.

През 2020 г. федералните прокурори заведоха успешно дело срещу собствениците на фирма за добавки в Далас, предлагаща на пазара продукт за отслабване, наречен OxyElite Pro, който беше свързан с разпространение на хепатит и болест на черния дроб. Сред жертвите бяха е Сонет Марас, 48 г., от Хавай, майка на седем деца, която почина, след приемане на добавката през 2013 г.

Източник: Бюлетин ААПЛ, юни 2016 г. ААПЛ (Американската асоциация на пенсионирани лица) е нестопанска и непартийна организация, която дава възможност на хората да изберат как искат да изживеят старините си.

Въпроси за обсъждане:

6. Защо хората са склонни да вярват на подозрителни обещания от неетични производители?
7. Каква е разликата между научните медицински данни и индивидуалните препоръки, които обикновено се използват при измамите с лекарства?
8. Защо фалшивите лекарства обикновено се насочват към по-малко образованите или по-възрастните потребители? Как можем да помогнем на хората от тези категории да не се подвеждат от измамните рекламни техники, използвани за такива лекарства?
9. Кой има финансов интерес от разпространението на такава лъжовна информация? Как печелят пари от измамни потребители?

10. Кои са най-добрите мерки за противодействие (освен предприемане на законни действия), за да се неутрализира ефективността на такива измами?

Цитат

Като удавник за сламка.

Източник: пословица.

Задача

Съставете списък с фармацевтични продукти в две категории: отпускани без лекарско предписание (без рецепта) хранителни добавки и лекарства с рецепта.

Обяснете основните разлики между тези продукти по отношение на следните аспекти:

- създадени в края на цялостен процес на разработка
- официален надзор на производствения процес
- изисквания при продажба
- помощ след продажбата и други етапи.

Опишете как ЕС (и органите в държавите членки) защитават потребителите от манипулация във връзка със здравни услуги/продукти.

РАБОТА ПО КАЗУС № 4

РЕЧ НА ПАПА УРБАН И КРЪСТОНОСНИТЕ ПОХОДИ

Реч на папа Урбан II на Клермонския събор през 1095 г.

През 1094 или 1095 г. гръцкият император Алексий се обръща към папа Урбан II с молба за помощ от запад срещу турците, които са му отнели почти цяла Мала Азия. На Клермонския събор папа Урбан се обръща към събралото се множество и подканва всички да се притекат на помощ на гърците и да освободят Палестина от властта на мохамеданите.

[..] О, синове божии, макар и да сте дали непоклатимо обещание да съхраните мира помежду си и да браните правата на църквата, за вас остава още едно важно дело. Насърчени от божията прошка, вие трябва да използвате силата на своето усещане за справедливост за разрешаването на друг въпрос, който касае както вас, така и Бог.

Защото вашите братя, които живеят на изток, спешно се нуждаят от помощта ви и трябва бързо да им окажете подкрепата, която често им е обещавана. Както повечето от вас са чули, турците и арабите са ги нападнали и са завоювали територията на Романия [Византийската империя] на запад, докдето се простира брегът на Средиземно море и протокът Дарданели, който се нарича „Ръката на св. Георги“. Те са завзели много от земите на тези християни и са ги победили в седем битки. Те са убили и пленили мнозина, унищожили са църквите и са донесли разруха в империята.

Ако им позволите да продължат по този безнаказан начин още дълго време, праведният ни Бог ще бъде подложен на още повече атаки от тях. По този повод аз, или по-скоро нашият Отец, ви умолявам като пратеници на Христа да разпространите това навсякъде и да убедите всички хора, независимо от статута им, пехотинци и рицари, бедни и богати, да помогнат на тези християни и да изкоренят тази долна раса от земите на нашите приятели. Казвам това на присъстващите тук, но то се отнася и за онези, които отсъстват. Още повече, че така повелява Исус Христос.

[..] Всички, които междуременно умрат по суша или по море, или в битка срещу безверниците, ще получат незабавно опрощение на греховете си. Това им давам аз чрез предоставените ми от Бога правомощия. О, какво безчестие би било, ако такава противна и нищожна раса, която боготвори демони, завладее народ, който вярва във всемогъщия Бог и се слави с името Христово! Какви ли упреци ще отпрати нашият Отец към нас, ако не помогнем на тези, които заедно с нас изповядват християнската религия!

Нека тези, които са свикнали несправедливо да обявяват лични войни на вярващите, сега се обърнат срещу неверниците и победят в тази война, която трябваше да започне преди много време. Нека тези, които дълго време са били крадци, сега станат рицари. Нека тези, които са се борили срещу братя и роднини, сега се борят както е редно срещу варварите. Нека тези, които са служили като наемни войници срещу малко заплащане, сега получат вечната награда. Нека тези, които са се трудили неуморно телом и духом, сега работят за двойна чест. Погледнете! От тази страна ще бъдат опечалените и бедните, от онази — богатите; от тази страна — враговете на Бог, а от онази — неговите приятели. Нека тези, които тръгват, да не отлагат пътуването, а да отдадат земите си под наем и да съберат пари за разходите си; с приключването на зимата и настъпването на пролетта нека с желание се отправят на път и нека Бог ги води напред.

Източник: Книга за средновековна история. Подбрани документи за описание на средновековната история на Европа, О. Дж. Тачър, Е. Х. Макнийл, Ню Йорк, 1905 г.

Въпроси за обсъждане:

1. Какви са „свещените“ причини за кръстоносния поход, на които се позовава папа Урбан II?
2. Какви са действителните причини за искането на папата?
3. Защо тази реч е оказала такова силно влияние по това време?
4. Как биха отговорили „турците и арабите“ тогава и... сега?
5. Какви варианти за сверяване на информацията са съществували тогава (1095 г.) в област, която е под контрола на католическата църква?

Задача

Напишете писмо (реч) от името на опонентите на Алексей в Мала Азия. С него трябва да се обърнете към всички потенциални участници в кръстоносните походи.

РАБОТА ПО КАЗУС № 5

ДОВЕРИЕТО НА ХОРАТА СЕ ИЗПОЛЗВА ЗА РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ФАЛШИВА ИНФОРМАЦИЯ

История

ИМАЛО едно време едно овчарче, което пасяло стадото си в подножието на планината близо до тъмна гора. На овчарчето му било самотно по цял ден и затова измислило план как да си осигури малко компания и развлечение.

Затичало се бързо надолу към селото, като викало „Вълк, вълк!“, и селяните отишли да го видят, а някои от тях останали с него доста време. Момчето останало толкова доволно от това, че няколко дни по-късно опитало същия номер и жителите на селото отново му се притекли на помощ.

Скоро след това обаче от гората действително се появил вълк и започнал да притеснява овцете, а момчето, разбира се, завикало „Вълк, вълк!“ още по-силно отпреди. Този път обаче селяните, които били подведени вече два пъти, помислили, че момчето отново ги лъже, и никой не се отзовал. И така вълкът се заситил добре със стадото на момчето. Когато момчето се оплакало, мъдрецът на селото му рекъл: „На лъжец се не вярва дори когато говори истината“.

Въпроси за обсъждане:

11. Защо изобщо е възможно да измамиш хората? Какви са основните причини? // Отсъствие на друга информация, липса на източници, липса на критично мислене
12. По какъв начин образованието може да помогне на хората да противодействат на лъжите?
13. Дългосрочна стратегия ли е лъжата? Какъв обикновено е резултатът?
14. Какви са възможните решения за овчарчето след случката? Как може да върне доверието на хората (ако това изобщо е възможно)?
15. Чували ли сте в училище подобни истории за фалшива тревога? По какво си приличат с лъжливите оправдания (напр. „бях болен“, „автобусът не дойде“ и др.)? Какви са потенциалните дългосрочни последици?

Цитат

Може да заблуждавате някои хора постоянно и всички хора понякога, но не можете да заблуждавате всички хора непрекъснато.

Източник: Неизвестен, края на XIX век

Задача

Измислете (или опишете по спомен) ситуация, в която добре позната(и) национална(и) медия(и) използва(т) същата стратегия за фалшива тревога. Обяснете как доверието се използва за разпространение на фалшива информация. Използвайте цитат за вашата ситуация.